

Blodssystrar

En filmhandledning från Svenska Filminstitutet

Bild: Jens Klevje

Rek för åk 9 - gymnasiet

Blodssystrar är en film om systerskap och den villkorlösa kärleken mellan tvillingsystrarna Johanna och Julia. Dokumentären skildrar det svåra i att skiljas för att hitta sig själv och den styrka som krävs för att gå vidare trots ett traumatiskt förflutet.

Handling

I dokumentärfilmen *Blodssystrar* träffar vi tvillingsystrarna Julia och Johanna Yunusova; två 18-åriga Malmötjejer som vid en första anblick skulle kunna te sig som vilka sorglösa tonåringar som helst. De skojbråkar, fnittrar och retas med varandra. Men tillsammans delar de en traumatisk upplevelse som de var med om som barn i hemlandet Azerbajdzjan och som har fått dem att värdera sin egen frihet extra högt. Kortfattat och sakligt berättar Julia hur de en dag kidnappades i skolan och fördes till en källare där de hölls som fångar i en månad. Under tiden utsattes de för misshandel och våldtäkt medan deras skrik överröstades av musiken från en stereo. Bakgrunden till kidnappningen var att deras mamma var oppositionell politiker i hemlandet.

När vi träffar Julia och Johanna i Malmö har det gått nästan tio år sedan det inträffade. Nu bor de i en lägenhet som pryds av gosedjur och gamla familjefotografier. Vi får inte veta mycket om deras bakgrund, mer än att mamman var oppositionspolitiker och att de flydde till Sverige efter kidnappningen. I centrum står istället systrarnas starka band till varandra. Om de inte hade haft varandra nere i källaren hade det inte gått, menar de. Inför kameran spelar de ut sin djupa syskonkärlek och gemenskap, och en dag går de till en tatueringstudio där de skaffar sig varsin tatuering som säger "You follow me, I'll follow you".

Men saker och ting förändras när Johanna flyttar till Varberg för att plugga till ingenjör. Julia stannar kvar i Malmö och utbildar sig till sjuksköterska, men hon står inte ut med att vara ensam med sina tankar. Istället ordnar hon uppehållstillstånd för sin pojkvän Ercin, som hon träffat i Turkiet, och de gifter sig. Äktenskapet är dock inte särskilt lyckligt. Julia kämpar på men distanserar sig allt mer från Johanna och vill inte dela med sig lika mycket av sina känslor längre. Samtidigt berättar hon om Ercins starka kontrollbehov, att hon inte får klä sig hur som helst och att han inte vill att hon ska bli sjuksköterska. Till slut orkar hon inte mer och erbjuder honom en biljett tillbaka till Turkiet. I en av filmens centrala scener ser vi henne städa och plocka ner bröllopsfotografier från väggen efter att han har packat och åkt.

Efter uppbrottet åker Julia och hälsar på Johanna i Varberg för första gången på två år. Julia är klädd i klänning och högklackat och utstrålar glädje. Systrarna åker till stranden och slår sig ner på en filt medan Julia försjunker i tankar. I filmens sista scen kliver de ut tillsammans i det långgrundna vattnet och parerar vågorna medan deras silhuetter försvinner bort mot horisonten.

Steget in i vuxenlivet

Filmen följer Julia och Johanna under ett par år i samband med att de lämnar flickrummet för vuxenvärlden. "Nu börjar livet", säger Julia. Dock innebär övergången till viss del olika vägval för tvillingarna. När Johanna flyttar till Varberg stannar Julia i Malmö och utbildar sig till sjuksköterska samtidigt som hon uppfyller en annan dröm, att gifta sig.

Men äktenskapet innebär inte den frihet som Julia har drömt om. Julia har planerat att bli sjuksköterska och att "skita i killar", men istället tycks det nu som att Ercin kan bli hennes "drömförstörare". Något som hon hävdar att hon inte tänker tillåta. Hon fortsätter att satsa på skola och jobb, men lägger dansen på hyllan och distanserar sig allt mer från Johanna. De har ju båda sitt liv nu, menar hon. Till slut orkar hon dock inte kämpa mer med förhållandet med Ercin.

- För Julia har det varit en dröm sedan hon var liten att åka i limousin och gifta sig med någon som hon älskar, berättar hon. Varför är det så viktigt för henne att gifta sig?
- Varför tycks Johanna så skeptisk till giftermålet redan från början? Och varför blir Julia så provocerad av hennes inställning?
- Julia får bland annat inte klä sig som hon vill för Ercin, och han gillar inte att hon ska bli sjuksköterska eftersom det innebär att vara nära manliga patienter. Varför vill han bestämma så mycket över Julia? Är det lätt hänt i ett förhållande att en person tar kontroll över den andra? Hur ska man agera i en sådan situation? Vad menar Julia med att hon tappat bort sig själv?
- Hur kan jämlikhet/ jämställdhet komma till uttryck i ett förhållande enligt er?
- Julia vill bli behandlad med ömhet, "som en liten blomma", berättar hon medan hon hänger in brudklänningen i garderoben. Varför tror ni att Julia beskriver det med just dem orden? Vad är det som sägs bakom den liknelsen?
- Giftermål kan se väldigt olika ut. Vilken uppfattning har ni kring äktenskap?

Bild: Kate McCullough

Bild: Jens Klevje

- Är det viktigt att gifta sig? För Julia är det en del av vuxenlivet att gifta sig och bilda familj. Håller ni med henne?
- Vilken bild ger filmen av vuxenvärlden? Varför får vi till exempel inte veta mer om deras mamma, som kom med döttrarna till Sverige?
- Vad innebär det för er att bli/vara ”vuxen”?

Att få hjälp

”Det var något som togs bort från mig i den där källaren”, säger Julia i slutet av filmen. Ungefär tio år har gått sedan systerarna kidnappades, men minnena och tankarna lever kvar. För Julia har det varit viktigt att berätta om sina erfarenheter och skapa förståelse när hon gått in i nya relationer, men Johanna vill helst inte prata alls om det som drabbat dem. Istället blir hon irriterad när någon frågar. Hon berättar också att de som barn fick träffa några ”tanter” på BUP vid ankomsten till Sverige, något som hon inte tyckte var till någon riktig hjälp.

BUP står för Barn- och ungdomspsykiatriska kliniken, och mottagningarna är till för att hjälpa alla under 18 år som mår psykiskt dåligt.

Det kan röra sig om exempelvis allvarliga kristillstånd, depressioner och ångest. På senare år har trycket på klinikerna ökat med tillströmningen av ensamkommande flyktingbarn, en ny patientgrupp där många bär på traumatiska upplevelser. Samtidigt har BUP runtom i landet kritiserats för såväl brister inom barnpsykiatri som långa köer och avskrivna fall.

På BUP arbetar läkare, psykologer, kuratorer och behandlingsassistenter. Teamen ska bland annat göra bedömningar av psykisk ohälsa, ge behandling och vara ett stöd för unga och deras anhöriga när problemen är för allvarliga för att lösas på andra sätt. Trots att Julia och Johanna kan verka glada på ytan så får man ibland glimtar in i deras inre där det verkar finnas oläkta sår.

- Johanna refererar till BUP-personalen som ”tanterna”. Hade det gjort någon skillnad om de hade fått bättre hjälp som små?
- Vilken betydelse har det att få stöd när man kommer till ett nytt land och har varit med om hemska saker? Dra paralleller till den aktuella flyktingsituationen.
- Hur tycker ni att samhället kan hjälpa medborgare som bär på traumatiska upplevelser och behöver stöd för att gå vidare?
- Alla bearbetar vi jobbiga saker på olika sätt. Är det viktigt att prata med någon för att kunna må bättre, och i så fall med vem? Finns det saker som inte går att reparera?

Filmens stil

Som dokumentärfilm bygger *Blodssystrar* på intervjuer, men mycket sägs också rent stilistiskt med hjälp av kameraarbete och musik. Ibland är det ingen som pratar alls; istället kanske vi ser en statisk bild av höghusområdet i dunkelt ljus, eller en närbild av någon av systerarna som försjunker i egna tankar.

Tystnaden ersätts då och då av stillsam piano- och stråkmusik, något som står i skarp kontrast mot musiken i scenerna där Julia och Johanna går ut och dansar eller befinner sig på bröllopet. Genomgående fokus ligger på dem och det som de upplever. Vi får till exempel aldrig höra dokumentärfilmarens röst eller vilka frågor som ställs, och vi ser heller aldrig någon annan bli intervjuad.

- Är det lätt att identifiera sig med systerarna eller sätta sig in i hur de känner? I så fall på vilket sätt?
- Diskutera scenen där Julia är ensam nere i tvättstugan/garaget i Malmö medan Johanna tar sin tillflykt till havet i Varberg. Hur förhåller de sig till kameran när de pratar? Hur används kameravinklar, ljussättning, musik och inramning? Vilken stämning skapas?
- Jämför med den sista scenen där de återförenas i Varberg och går till stranden för att bada. Vilken känsla förmedlas där?
- Var det några andra scener som ni reagerade på där en viss stämning eller känsla förmedlades genom filmens stil?
- Hur skildras bostadsområdet i Malmö? Hur skildras Varberg?

Frihetsberövande och maktövertag

Blodssystrar skildrar en stark systerrelation mellan två unga kvinnor som tillsammans har överlevt ett hemskt övergrepp, men inte minst berättar filmen om hur de har tagit sig vidare i livet tillsammans. Att ta makten över sig själv och sitt eget liv har fått en avgörande betydelse för Julia och Johanna, som trots - eller på grund av - sina upplevelser tycks ha en enorm vilja att ta makt över deras livsöden.

Bild: Jens Kleve

Ingen ska någonsin mer få komma och säga till dem vad de ska eller inte ska göra; framförallt inte någon kille. ”Du måste ha din egen makt, speciellt som tjej”, säger en av systrarna i filmen. Men att ha full kontroll över sig själv, sin kropp och sitt liv är, som vi vet, ingen självklarhet och det är inte minst något som systrarna i filmen har fått uppleva på ett traumatiskt sätt. Kort, och ganska sakligt, berättar de om kidnappningen och övergreppen som fick dem att känna sig ”äcklade” av sig själva. Det kändes, menar de, som att någon har ”ägt” dem utan att de själva varit med på det. Samtidigt får vi som tittare inte veta någonting om deras bakgrund eller omständigheterna kring kidnappningen; istället ligger fokus på just vad som har kommit ut av deras erfarenhet och hur systrarna har valt att gå vidare.

- I filmen säger systrarna att de har lärt sig mycket av det som de har varit med om. Hur verkar de ha påverkats av sina upplevelser?
- Varför tycker systrarna att det är extra viktigt att ha egen makt som tjej? Är det lättare att som tjej känna sig utsatt och maktlös än som kille?
- *Blodssystrar* handlar mycket om att vara stark. Behöver man vara extra stark för att kunna dela med sig av sin berättelse på det sätt som Julia och Johanna gör i filmen?

Makt, som Julia och Johanna pratar om, är med andra ord någonting som drabbar individer eller grupper inom olika maktrelationer där någon kan tvingas handla mot sin egen vilja. Men makt behöver inte handla om direkt tvång eller våld. Kanske är det en part inom ett förhållande som har extra starkt inflytande över den andra; kanske är det föräldrar som begränsar sina barns frihet utan att för den sakens skull utsätta barnet för övergrepp.

Kanske handlar det just om att inte låta någon annan vara precis den som den vill vara, förverkliga sina drömmar eller utvecklas på sina egna premisser.

- Skriv ner era upplevelser av makt. Beskriv en situation där ni har känt att någon eller några utövat makt över er. Beskriv en situation när ni istället utövat makt över någon annan.

- Diskutera vad ni tror skapar maktbegär.

Att återfå kontrollen

Ibland behövs kanske en konkret vändpunkt i livet för att man ska känna kontroll och förändring; ett avstamp från det gamla (och jobbiga) och in i någonting nytt. I *Blodssystrar* blir tatueringssakten, som filmas i närbild, den konkreta handling som låter systrarna ta kontroll över sina egna kroppar och samtidigt uttrycka sig själva. På så vis blir kroppen inte heller bara mål för andras övergrepp utan också ett medel för att ta tillbaka lite av den där makten som någon annan tidigare gjort anspråk på. Den gemensamma akten att tatuera sig tycks dessutom bli ett ”vi mot världen” för systrarna.

- ”Nu äger vi världen”, säger en av systrarna efter att de har tatuert sig. Tidigare har de pratat om att någon annan har ägt dem och nu är förhållandet det motsatta. Vilken roll spelar tatueringen för systrarnas självständighet?
- Kan det även vara ett sätt för dem att förstärka sin gemenskap?
- Julia har redan en tatuering som representerar tre viktiga delar i livet; frihet, kärlek (som hon menar att man behöver för att kunna överleva) och smärta. Är det lätt att gräva ner sig i ”smärtan” istället för att vända det jobbiga till någonting ”positivt”, i den mån det går?
- Julia och Johanna strävar efter frihet. Diskutera vad ”frihet” är och vad som krävs för att man ska känna sig fri. Är det lätt att begränsas av olika faktorer och glömma bort vad man själv vill eller drömmer om? Hur viktigt är det egentligen med frihet?
- Hur definierar ni frihet? Gör egna kortfilmer om ni har tillgång till kameror med tema ”frihet”. Ge en kort filmisk illustration av vad det innebär att känna sig fri.

Tips på fördjupning

Girlhood, film av Céline Sciamma, 2014, om systerskap i en förort till Paris idag.

Mustang, film av Deniz Gamze Ergüven, om motstånd, systerskap och heder.

Produktionsuppgifter

Sverige, 2015

Producent och regissör: Malin Andersson

Foto: Kate McCullough

Klippning: Erik Bäfving

Medverkande: Julia och Johanna Yunosova, m fl

Tekniska uppgifter:

Längd: 83 min

Censur: 11 år

Svensk premiär: 4 mars 2016

Distribution: Malin Andersson, www.malinanderssonfilm.com

Redaktion

Text: Johanna Langhorst

Redaktör: Kaly Halkawt

Svenska Filminstitutet, september 2016

Kontakt

filmiskolan@filminstitutet.se

filminstitutet.se/filmpedagogik

Observera

Filminstitutet kan inte garantera att filmen finns i distribution sedan den har slutat visas på ordinarie biografrepertoar. Via länken <http://www.filminstitutet.se/sv/fa-kunskap-om-film/film-i-skolan/om-att-boka-skolbio/> kan ni lära er mer om hur en hittar och bokar film för visningar i lärande sammanhang.